

POSTIL·LA CONTRA L'ANOMENADA “GUERRA JUSTA”

Francesc Torralba Roselló
Universitat Ramon Llull

Un dels corrents més antics en la reflexió moral sobre la guerra és el que es coneix amb el nom de *guerra justa*. Segons aquesta doctrina que, en la guerra d'Iraq va tornar-se a emprar per a justificar la intervenció militar dels EUA i els seus aliats, hi ha guerres que són justes i n'hi ha que no ho són. Dit amb altres mots: hi ha guerres que es poden *justificar* racionalment, mentre que n'hi ha d'altres que no es poden *justificar*. Els arguments d'aquesta justificació són, precisament, els que desitgem explorar i criticar en aquesta petita contribució.

Les discussions contemporànies comencen generalment a partir de l'exposició dels principis i de les particularitats d'aquesta concepció tradicional. Des de determinats punts de vista, la teoria de la guerra justa és una concepció moderada que considera que certes guerres són justificades i d'altres no. Segons els seus defensors, aquesta doctrina no legitima qualsevulla guerra, sinó tan sols aquella que aconsegueix els requisits que veurem a continuació. En aquest sentit, entenen que és una teoria que modera el dret a fer la guerra i que, per tant, intenta legitimar una certa racionalitat ètica en l'ús de la guerra com a manera de resoldre els conflictes entre els pobles i els Estats.

La concepció tradicional de la guerra justa s'oposa principalment a dues teories. La primera és la del pacifisme, segons la qual cap guerra pot justificar-se mai, o dit d'una altra manera, que totes les guerres són igualment execrables. Existeixen, com és natural, diferents versions del pacifisme, però cap d'elles ha desenvolupat una versió pacifista de la guerra justa. L'altra teoria se situa, precisament, a l'altre extrem i és difícilment

sostenible filosòficament. Segons aquesta segona teoria, totes les guerres són justificables. De fet, aquesta teoria difícilment es manté en el present. Les nefastes conseqüències de la successió de guerres que s'han esdevingut en el Segle XX, expliquen aquest rebuig envers tota forma de guerra, però especialment, davant d'aquelles que, a priori, no responen a cap justificació.

L'altre rival de la teoria de la guerra justa és, en realitat, la tradició anomenada realista, que nega la possibilitat d'una avaluació o d'una justificació moral en determinades situacions com les situacions de conflicte extrem. Els *realistes* no afirmen que totes les guerres siguin justificables, però tampoc que tota guerra sigui injusta. Segons ells, en la guerra l'avaluació moral no hi té lloc. Com el pacifisme, el realisme es presenta sota diverses formes, encara que cap no és particularment elaborada des del punt de vista teòric. Aquestes tres posicions representen, de fet, les principals teories disponibles per examinar les grans qüestions ètiques en relació a la guerra i a la pau.

La concepció de la guerra justa és antiga. Els seus orígens es remunten a les convencions i reflexions sobre la guerra que foren elaborades pels hebreus, grecs i romans en la civilització antiga. Sant Ambròs i sant Agustí (el darrer, en *La Ciutat de Déu*) van desenvolupar algunes d'aquestes idees tot introduint-hi alguns elements cristians. Sant Tomàs d'Aquino (*Summa Teològica*), Francisco de Vitoria (*Lliçons sobre els indis i el dret de la guerra*), Francisco Suárez (*Les Tres Virtuts teològals*) i Hugo Grotius (*El Dret de la guerra i de la pau*) són els principals autors que van formalitzar el conjunt d'idees i de principis que constitueixen l'anomenada teoria de la guerra justa.

Contràriament al que es diu sobre el contingut de la teoria i de la formulació exacta dels seus principis, hom pot afirmar que la teoria clàssica de la guerra justa comporta dues parts on cadascuna correspon a un conjunt de qüestions. La primera qüestió és la d'escatir quines són les guerres justes, és a dir, explorar si, de fet,

existeixen. La teoria del dret a la guerra (*jus ad bellum*) respon aquesta qüestió i d'altres que se'n deriven. La segona qüestió es relaciona amb la forma de fer la guerra. Per poder-hi respondre, hom ha de referir-se a la teoria del dret dins de la guerra (*jus in bello*). En aquesta segona esfera, hom estudia si en la guerra s'hi val tot, o bé s'han d'acomplir uns determinats paràmetres i, en el cas que així sigui, precisar-ne quins i argumentar la seva raó de ser.

La primera part de la teoria de la guerra justa desenvolupa un conjunt de condicions que han de ser satisfetes per tal que una guerra pugui qualificar-se de justa, condicions que justifiquen el fet que un país o un Estat lliure faci aquella guerra. La majoria de versions contemporànies del *jus ad bellum* convergeixen més o menys en les següents condicions: 1) Que hagi estat declarada per una *autoritat competent*, 2) que estigui dirigida cap a una *causa justa*, 3) que tingui una *intenció justa*, 4) que s'emprin els mitjans que siguin *proporcionats* als fins, 5) amb una esperança raonable de reeixir i, finalment, 6) que sigui el *darrer recurs*.

Segons el nostre punt de vista, els arguments que s'empren per justificar la guerra són extraordinàriament difícils de mostrar en cada cas, la qual cosa fa que, segons els interessos creats dels qui intervenen en el conflicte, es pot arribar a justificar allò que desitgen si així ho volen. Totes les condicions es presten a múltiples interpretacions. En primer lloc, ¿Què significa una autoritat competent? ¿Qui té la competència per declarar una guerra? Des d'un punt de vista ètic, aquesta qüestió no està tancada, perquè sabem que, fins i tot si aquella decisió és producte del consens de les nacions, aquest consens pot obeir a interessos creats i no a una voluntat de bé.

NOTA DE L'EDITOR: Volem agrair la confiança que dipositeu en la nostra empresa. El nostre propòsit fonamental consisteix a treballar pel desenvolupament de la filosofia i de la cultura. El nom de l'empresa, Pro hom, respon a aquest principi i, així, des de l'àmbit editorial, promourem la traducció, el comentari i l'edició d'aquelles obres que considerem importants per al progrés del diàleg social i de la comprensió en tant que fites superiors de la nostra existència.

NOTE BY THE PUBLISHER: We want to thank your trust in our enterprise. Our aim is to work for the advancement of Philosophy and Culture. The company's name, Pro hom ("Pro-mankind"), fits with this goal. As publishers we'll promote the translation, the commentary and the publication of works which are considered important to improve social dialogue and understanding, mankind's main aims.

NOTA DEL EDITOR: Queremos agradecer la confianza que depositáis en nuestra empresa. Nuestro propósito fundamental consiste en trabajar por el desarrollo de la filosofía y de la cultura. El nombre de la empresa, Pro hom ("En favor del ser humano"), responde a este principio y, así, desde el ámbito editorial, promoveremos la traducción, el comentario y la edición de aquellas obras que consideramos importantes para el progreso del diálogo social y de la comprensión en tanto que objetos superiores de nuestra existencia.